

OPINIE

Machtsvertoon en vrouwenemancipatie

Onbeteugelde voortplantingsinstincten zijn in deze tijd geen teken van kracht en macht, maar van zwakte en gebrek aan empathie, leidend tot wangedrag.

MARIA QUIST

De MeToo-beweging (2017) bood vrouwen de ruimte om zich uit te spreken over het hen aangedane leed door mannelijk seksueel machtsvertoon en het was alsof er een dijk doorbrak. Onthullingen over misbruik stroomden binnen. Vrouwen slaan sindsdien hun klauwen uit, tonen moed of slachtoffergedrag, klagen aan en vinden bijval.

Overheid en organisaties zoeken naar verklaringen en oplossingen in de vorm van onderzoekscommissies en regelgeving. Vergeefs. Het blijkt niet om incidenten te gaan maar om symptomatisch mannelijk wangedrag. Het laatste rapport werd afgesloten met de aanbeveling: 'Doe normaal tegen elkaar'. Maar wat is normaal?

Menselijke interactie dient te worden gezien in het perspectief van de evolutietheorie van Alfred Wallace en Charles Darwin, waarin bewezen werd dat de mens een diersoort is, een geëvolueerd 'mensdier' weliswaar, maar met alle (onbewuste) overlevingsstrategieën het diersoort eigen, waaronder voortplantingsgedrag. Ooit stonden seksuele handelingen uitsluitend in dienst van de voortplanting. Mannetjesdieren probeerden met imponeergedrag de wijfjes tot paring te verlokken en de lonkende wijfjes kozen vervolgens een exemplaar dat het meest kansvaardig werd geacht wat betreft nageslacht, voeding, en veiligheid. Geweld werd niet geschuwd. Genetisch bepaalde lustgevoelens waren voor beide seksen de drijfveer om te paren met reproductie als resultaat.

Maatschappelijke problemen ontstonden toen natuurlijke *incentives* botsten met cultuur en religie. Het voortplantingsinstinct wordt dusdanig hormonaal aangestuurd dat ontlasting een dwingend lichamelijke behoefte is, die niet te verdrijven valt met wisselbaden. Het uit religieuze overwegingen opgelegde celibaat leidde dan ook tot menonwaardige uitwassen als kindermisbruik, verkrachting en vrouwenhaat.

Voorschriften van (religieuze) leiders om de natuurlijke orde te reguleren, veroorzaakten tevens een complexe omgang tussen man en vrouw. Vrouwen werden verantwoordelijk gehouden voor 'het beest in de man', ze waren zijn achilleshiel. Ze werd begeerd, wat haar macht gaf, en om die macht werd ze gehaat. Vrouwen werden tot bezit gedegradeerd, onder controle gebracht en dienden hun lichaam te bedekken. Dit alles, plaatselijk, tot op de dag van vandaag.

Door de beschikbaarheid van betrouwbare voorbehoedsmiddelen rond 1960, leidde lustuitleving niet meer noodzakelijkerwijs tot (ongewenst) nageslacht en ging het een eigen leven leiden. Het betekende, in de Westerse wereld, een lossere omgang tussen beide seksen, die uitbundig werd gevierd in de optimistische en creatieve flowerpowertijd.

De politiek kan slechts een setting bieden van spelregels

De jaren daarna werd seksualiteit verder uit de privé- en taboesfeer gehaald door commercieel opportunisme, de media en internet. Contacten werden gefaciliteerd, porno salonfähig gemaakt en plat seksueel getint taalgebruik royaal gebezigd tot in de damesbladen. Vrouwen scoorden hoger qua opleiding en ambitie, wat mannen onzeker maakte en gevoelig voor grove, vrouwonvriendelijke rapmuziek en influencers als Andrew Tate. Daarbovenop kwamen de reactionaire Tradwives, de lhbtq+-beweging die de grens tussen de seksen deed vervagen, en problematische cultuurverschillen door de gestage instroom van behoudende nieuwe Nederlanders: afkeurend gesis tegenover bewonderend gefluit. Wat is normaal?

'Normaal' is tijdgebonden. Gaandeweg ontwikkelden zich verstandelijke vermogens en moreel besef als aanvullende overlevingsstrategieën. Naast onze instincten worden we (in potentie) tevens gedefinieerd door kwaliteiten die het mensdier tot mens maken, waardoor rationele en morele afwegingen mogelijk zijn.

De natuur bedient zich nog steeds van dezelfde oeroude paringsrituelen: vrouwen maken zich mooi, mannen blazen zich op, maar nu binnen een context waarin begrippen als verantwoordelijkheidsgevoel, fatsoen en integriteit hun intrede hebben gedaan en machtsmisbruik en seksueel geweld als (mens) onwaardig worden gezien. Desalniettemin schort er ondanks de wettelijke gelijkwaardigheid nog het nodige aan daadwerkelijke gelijkwaardigheid, zoals blijkt uit de MeToo-onthullingen.

De oorzaak is de blinde vlek voor de krachtige invloed van genetisch vastgelegde incentives op mens en samenleving. Wanneer het besef hierover is ingedaald, begint het echter pas: verantwoordelijkheid nemen, zelfreflectie, en het omzetten van inzicht in daden. Slachtoffergedrag vervangen door moed en het naïeve streven naar geluk door realiteitsbesef. Twee stappen vooruit, een achteruit. Van mensdier naar volwaardig mens, waarbij het leven een harde leerschool is en het gevecht met jezelf het zwaarst. De politiek kan slechts een setting bieden van spelregels, gebaseerd op de waarden van dat moment.

Het toekomstige normaal zal zijn wanneer wereldwijd de daadwerkelijke gelijkwaardigheid van vrouwen wordt beleden en haar kwaliteiten en onmisbaarheid in alle geledingen van de samenleving worden erkend. En wanneer in deze overgeseksualiseerde maatschappij het besef is doorgedrongen dat man en vrouw, dat mensen, elkaar zo veel meer te bieden hebben, naast de geneugten van het voortplantingsritueel.

Maria Quist uit Dwingeloo is cultureel antropoloog, werkte bij verschillende Natuur(beschermings)organisaties, is publiciste en auteur van onder andere *Het Mensdier*.

'Het toekomstige normaal zal zijn wanneer wereldwijd de daadwerkelijke gelijkwaardigheid van vrouwen wordt beleden en haar kwaliteiten en onmisbaarheid in alle geledingen van de samenleving worden erkend.' FOTO: ANP